

KLIMAAT EN HANDEL

DE STAAT VAN HET KLIMAAT

Het gaat niet zo goed met het klimaat. Volgens de World Health Organization (WHO) doden de gevolgen van de klimaatverandering jaarlijks gemiddeld 150.000 mensen. De oorzaken van de klimaatverandering moeten we vooral bij onszelf zoeken, omdat wij namelijk een grote invloed hebben op ons ecosysteem. Eén van de belangrijkste oorzaken van de klimaatverandering is **overproductie** van onder andere voedsel en kledij. Als iedereen zou leven zoals een gemiddelde Belg hadden **we vier werldbollen** nodig. **Ook Europa treft schuld:** meer dan 70% van de import van de Europese Unie komt uit ontwikkelingslanden en uit regio's die kwetsbaar zijn voor de klimaatverandering. De *Association of Southeast Asian Nations* (ASEAN) is na de VS en China de derde grootste handelspartner van de EU. Een aantal landen van ASEAN, zoals Vietnam, Maleisië en de Filippijnen, zullen volgens [onderzoek](#) de grootste gevolgen van de klimaatverandering voelen.

DE ROL VAN HANDELSAKKOORDEN

Er zijn handelsakkoorden, bindende afspraken tussen landen onderling of tussen landen met internationale organisaties, en die hebben als doel om de internationale handel te bevorderen. De Europese Unie (EU) zet sterk in op de **liberalisering van de internationale handel**, en daarom heeft de EU de voorbije decennia heel veel handelsakkoorden gesloten met andere landen.

Handelsakkoorden afsluiten brengt ook een aantal problemen met zich mee.

De mensen die onze producten maken wonen dikwijls aan de andere kant van de aardbol, en ze werken voor een erg laag loon. De handelsakkoorden gaan vaak ook in tegen klimaatakkoorden en klimaatbeloftes. Want handel zorgt ervoor dat bedrijven **altijd de goedkoopste optie** moeten gaan zoeken, en momenteel ligt die in de

lageloonlanden. Goederen leggen daardoor veel kilometers af voor ze in onze winkelrekken terecht komen. Ons eten legt gemiddeld 2500 kilometer af om bij ons te geraken. Dat transport zorgt voor een **gigantische uitstoot van CO²** en draagt dus sterk bij aan de klimaatverandering. In totaal zorgt transport voor 20 procent van de wereldwijde CO²-uitstoot.

De garnalen die we in onze winkels vinden? Die worden in onze wateren gevangen. Vervolgens varen Europese boten met de garnalen naar Marokko, en daar worden de garnalen gepeld. Tot slot worden ze dan opnieuw naar België gebracht om hier verkocht te worden.

Producten worden geproduceerd in één continent, bewerkt in een ander en verkocht in een derde. Dat veroorzaakt een enorme uitstoot van broeikasgassen. In totaal verbruiken we op dit moment jaarlijks 1,5 keer de middelen die onze planeet heeft. Meer dan we hebben, dus.

Overproductie is een probleem dat ook te maken heeft met handel. Bedrijven spelen hier een belangrijke rol in, omdat zij **zo goedkoop mogelijk grondstoffen willen bemachtigen en bewerken**. Eén van de meest gebruikte manieren om grondstoffen te krijgen, is landroof. [Grondstoffen ontginnen op grote schaal, dat heeft een grote invloed op de natuur en op het klimaat](#). Wanneer de grond in handen blijft van kleinere boeren, is de invloed op het klimaat veel kleiner. Want zij gebruiken minder pesticiden en genetisch gemanipuleerde organismen (de bekende ggo's), ze passen hun teelt beter aan aan de gronden en seizoenen en ze investeren meer in duurzame landbouw.

DE ROL VAN DE MULTINATIONALS

Vrijhandel is wel een goede zaak voor **grote bedrijven en multinationals**. Ze kunnen rekenen op lobbygroepen, onder andere bij de Europese Unie, en hebben daarom een invloed op de Europese politieke agenda. Europese **parlementsleden zijn volksvertegenwoordigers die verkozen worden door de Europese burgers**; zij worden afgerekend op hun beslissingen. Maar dat is niet zo voor de leden van de Europese Commissie; zij worden minder beïnvloed door de publieke opinie. Zij hebben vaak het laatste woord over belangrijke beslissingen (zie verder bij TTIP). Belgisch politicus Karel De Gucht (Open VLD) was tot 2014 bijvoorbeeld een belangrijk lid van de Europese Commissie.

De voorbije jaren werden enkele verdragen en conventies aangenomen **om multinationals te reguleren**, zoals de [US Dodd Frank Act](#) (Section 1502, 2014). Die moet ervoor zorgen dat buitenlandse bedrijven meer verantwoordelijkheid opnemen en dat er meer transparantie komt over de impact van bedrijven op mensenrechten, leefmilieu en samenleving. Maar deel van dit soort verdragen en conventies zijn **niet bindend**.

Een ander gevolg van handelsakkoorden is **deregulering**. Dat betekent dat regels die in één regio geldig zijn, niet meer belangrijk zijn als producten uit een andere regio ingevoerd worden. Zo kunnen burgers bijvoorbeeld niet vaststellen of deze ingevoerde producten schadelijke stoffen bevatten, en welke stoffen. De Europese economische agenda kan op heel wat kritiek en protest rekenen.

[TTIP](#) (Transatlantic Trade en Investment Partnership) en (het recent goedgekeurde) [CETA](#) (Comprehensive Trade and Economic Agreement) zijn vrijhandelsakkoorden tussen de EU, de VS en Canada. Tegenstanders uit onder andere ngo's, milieuverenigingen en sociale organisaties uiten hun ontevredenheid, want de onderhandelingen over deze wetsvoorstellen gebeuren niet op een transparante manier. Daarnaast spelen deze akkoorden sterk in het voordeel van multinationals en rijken, en zijn ze nadelig voor de natuur.

Deze akkoorden zorgen onrechtstreeks voor een **grotere druk op het klimaat**. Als de concurrentie steviger wordt, dan moeten bedrijven op zoek naar nog goedkopere manieren om te produceren. Dat staat meestal gelijk aan **milieuonvriendelijk produceren**. Dat was al het geval na de onderhandelingen over het Noord-Amerikaanse handelsakkoord NAFTA in 1994 tussen Canada, de VS en Mexico. Dankzij deze NAFTA-overeenkomst werden assemblagefabrieken opgericht in Mexico. Die fabrieken bleken weinig rekening te houden met milieunormen of met de rechten van de arbeiders.

VERANDERING IS MOGELIJK

Het Europese model is een liberaal en sterk economisch model, dat concurrentievermogen en liberalisering van de handel centraal stelt. Maar er zijn ook andere modellen, zoals [ALBA](#). Het ALBA-model plaatst eerlijke handel, samenwerking, solidariteit en menselijke ontwikkeling boven winst en concurrentievermogen.

Ook Griekenland probeerde uit de economische crisis uit te komen via een alternatief, meer links getinte hervorming. Enkele hooggeplaatsten binnen de EU waren weinig kritisch, maar na verloop van tijd werd de boodschap van Europa duidelijk: Griekenland kreeg amper ruimte en moest uiteindelijk het plan volgen dat Europa oplegde.

Ook Cuba toont hoe het anders kan. Volgens een studie (2011) behoort [Cuba](#) tot de tien meest duurzame landen in de wereld dankzij hun belangrijke inspanningen voor biologische meststoffen en dankzij het economisch embargo. Cuba rekent namelijk vooral op de lokale, kleinschalige landbouw.

WEETJES

- De mondiale ecologische voetafdruk is sinds midden jaren 80 groter dan de biologische capaciteit van de aarde om onze bronnen voort te brengen en ons afval te verwerken.
- Multinationals Nestlé, Danone, Unilever, Anheuser-Busch en Coca-Cola verbruiken elke dag even veel water als de volledige wereldbevolking op één dag nodig heeft.
- De onderhandelingen over TTIP en CETA werden pas 1,5 jaar na de start bekend gemaakt voor de buitenwereld.

EN NU BEN JIJ AAN HET WOORD

- n welke mate denk jij dat vrijhandelsakkoorden een goede zaak zijn?
- Zie je oplossingen om de problemen met vrijhandel aan te pakken?

EDUCATIEF MATERIAAL

- Lespakket [Oorzaken en gevolgen van klimaatverandering](#)
- Spel [Klimaatverandering: de neerwaartse spiraal](#)